

PM Rotel IX (Dnr KS 2021/71)

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön: Årlig rapportering 2020 av ÅPH 23

Remiss från Havs- och vattenmyndigheten

Remisstid den 28 februari 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) begär varje år in en rapportering på åtgärd ÅPH 23 i åtgärdsprogram för havsmiljön. Åtgärden handlar om att kommuner, vid revidering av de kommunala avfallsplanerna, ska identifiera och belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.

Havs- och vattenmyndigheten har remitterat ärendet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB besvarar remissen genom dotterbolaget Stockholm Vatten och Avfalls AB:s yttrande.

Stadsledningskontoret anser att staden uppfyller sina åtaganden enligt åtgärdsprogrammet. Dock har det marina skräpet inte minskat i enlighet med målsättningen, utan mängden skräp i vatten har ökat. Därmed anser kontoret att frågan behöver fortsatt prioriteras framöver.

Stockholm Vatten och Avfall AB anser att staden har uppfyllt det som ålagts kommunen inom åtgärdsprogrammet avseende avfallsplanering. Däremot har inte målet i stadens avfallsplan om en minskning av nedskräpning av vattenområdena uppnåtts.

Mina synpunkter

Stockholm bedriver ett ambitiöst arbete för att uppnå vattenkvalitetsnormerna i var och en av stadens samtliga 21 vattenförekomster, i enlighet med EU:s vattendirektiv. I detta arbete spelar avfallshanteringen och arbetet mot nedskräpning en viktig roll.

Enligt Åtgärdsprogrammet för havsmiljön uppfyller Stockholm dessa åtaganden genom att i den kommande kommunala avfallsplanen ha identifierat och belyst hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av skräp i vattenmiljöer samt genom att vi satt upp tydliga mål för ett sådant arbete. Men ändå ser vi att mängden skräp som hamnar i våra vatten ökar snarare än minskar, vilket tydliggör vikten av att fortsätta att högt prioritera frågan framöver. Vi måste skydda vattenmiljöerna och de vattenlevande djuren och växterna – och vår egen hälsa. Vi behöver adressera avfallsproblematiken brett: att på alla sätt undvika att avfall hamnar i våra vatten från dumpning, från öppna eller överfulla papperskorgar, genom orenat dagvatten eller från smutsig snö och agera för att inspirera fler kommuninvånare att förebygga och minska uppkomsten av avfall och skräp genom mer hållbara konsumtionsmönster. Vi behöver också en rejäl attitydförändring när det kommer till nedskräpning i vår stad och vi behöver under de kommande åren arbeta mer fokuserat med samtliga aspekter av frågan.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 10 mars 2021

KATARINA LUHR

Bilagor

1. Strategi *God havsmiljö 2020 – Marin strategi för Nordsjön och Österjön. Del 4: Åtgärdsprogrammet för havsmiljön.*
2. Faktablad nr 23 *Åtgärdsprogram för havsmiljön, Åtgärd 23*

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

År 2015 beslutade Havs- och vattenmyndigheten (HaV) om Sveriges första åtgärdsprogram för havsmiljön. Detta åtgärdsprogram gäller åren 2016-2021.

Åtgärdsprogrammets huvudsyfte är att miljö kvalitetsnormerna med indikatorer i HaV:s föreskrifter (HVMFS 2012:18) ska kunna följas med målet att en god havsmiljö i Sveriges marina miljö uppnås. Arbetet med åtgärdsprogrammet följer av havsmiljöförordningen, Sveriges genomförande av EU:s havsmiljödirektiv. Åtgärdsprogrammet är också ett viktigt verktyg för att nå många av de nationella miljö kvalitetsmålen. Åtgärderna riktar sig till myndigheter och kommuner.

Åtgärdsprogrammet för havsmiljön innehåller 32 åtgärder. Sveriges kommuner har det övergripande ansvaret för genomförandet av åtgärden ÅPH 23. Denna anger att kommuner, vid revidering av de kommunala avfallsplanerna, ska identifiera och belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.

Åtgärden omfattar kustkommuner såväl som inlandskommuner som genomkorsas av vattendrag som leder ut till kusten. Rapporteringen innefattar frågor kring aktivitets- och kostnadsuppföljning.

Havs- och vattenmyndigheten har remitterat ärendet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB besvarar remissen genom dotterbolaget Stockholm Vatten och Avfalls AB:s yttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 februari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm stads miljöprogram 2020-2023, diarienummer KS 2019/1040, ange bland annat under målet *Ett resurssmart Stockholm* att staden ska utveckla möjligheter att lämna ifrån sig avfall i offentlig miljö i syfte att minska nedskräpning och spridningen av mikroplast, men även för att öka mängden avfall som får ett cirkulärt flöde. Vidare ska kommunens avfallshantering utvecklas avseende avfallsförebyggande insatser och bättre möjligheter att lämna ifrån sig avfall, med fokus på plast och matavfall. Miljöprogrammets mål konkretiseras vidare i *Stockholms stads handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024*, diarienummer KS 2019/710 innehållande 50 åtgärder som syftar till att minska spridningen av mikroplast från staden. Mikroplast härrör ofta från landbaserade källor men hamnar slutligen i sjöar och hav.

HaV:s rapportering avser år 2020 och för denna period gäller *Avfallsplan för Stockholm 2017-2020*. Beslutad av kommunfullmäktige den 3 april 2017, diarienummer 171-1991/2016.

Under huvudmål 1 *Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt* finns delmålet *Uppkomsten av Marint skräp skall minska* och till detta delmål är följande åtgärder kopplade.

- Inventera riskområden där skräp från land riskerar att hamna i havet och vidta åtgärder för att förhindra att så sker.
- Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder.
- Vidareutveckla trafikkontorets handlingsplan mot nedskräpning.
- Arbeta vidare med aktiviteter och kommunikation gentemot medborgarna om attityder kring nedskräpning.

Under målet beskrivs vidare att marin nedskräpning är ett stort miljöproblem och att Stockholm har en lång strandlinje längs både Saltsjön och Mälaren. Den största delen av det marina skräpet kommer från land och inventeringar visar att över hälften är plast. Stadens åtgärder för att minska nedskräpningen består både i att utöka städningen och att med kampanjer och kommunikation förändra medborgarnas attityd och beteende beträffande nedskräpning. I samband med framtagande av *Avfallsplan för Stockholm 2021-2024*, som planerar att antas i kommunfullmäktige under våren, har målen i den tidigare avfallsplanen följts upp. Under aktuellt mål rapporteras att under planperioden har bland annat handlingsplanen för att minska spridningen av mikroplast antagits. En inventering har gjorts för att identifiera platser som leder till marin nedskräpning. Dock har inga åtgärder vidtagits utifrån inventeringen. Mängden avfall som städades upp av Stockholms Hamnar AB år 2019 var 23 ton. Det är en femfaldig ökning på tre år. Varifrån avfallet härstammar är svårt att fastställa. De åtgärdsbehov som fanns kopplade till delmålet har påbörjats eller genomförts. I förslag till ny avfallsplan finns under målområde *Nedskräpningen i staden ska minska* ett delmål som anger att nedskräpningen i stadens vattenområden ska minska. Stadens åtgärder för att minska nedskräpningen består både i att utöka städningen och att med kampanjer och kommunikation förändra medborgarnas attityd och beteende beträffande nedskräpning. Ansvariga för detta är i första hand trafiknämnden, stadsdelsnämnderna och Stockholms Hamn AB.

Stadsledningskontoret kan med hänvisning till ovanstående konstatera att staden uppfyller sina åtaganden enligt gällande åtgärdsprogram. Både kommande och föregående avfallsplan adresserar frågan om marin nedskräpning och ett antal åtgärder har genomförts. Det marina skräpet har dock inte minskat i enlighet med målsättningen. Frågan behöver därmed fortsatt fokus framöver. När det kommer till de mer specifika frågorna i rapporteringen avseende tillvägagångssätt, kostnader och finansiering hänvisar stadsledningskontoret till yttrandet från Stockholm Vatten och Avfall AB.

Stockholm Vatten och Avfall AB

Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande daterat den 11 februari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Kommunen åläggs i åtgärdsprogrammet för havsmiljös åtgärd 23 att inom den kommunala avfallsplanen belysa möjligheter och åtgärder för kommunen att minska marin nedskräpning. Delmål och åtgärder om marin nedskräpning infördes i nu gällande avfallsplan 2017. Dessa förstärks ytterligare i det slutförslag på reviderad avfallsplan som föreligger samt i stadens handlingsplan för minskad spridning av mikroplaster med fokus på vattenmiljö. I och med detta anser SVOA att åtgärden är att betrakta som genomförd.

Allmänt

I åtgärdsprogrammet för havsmiljön får kommunerna uppgiften att inom sin avfallplanering lyfta frågan om marin nedskräpning. Genomförande av åtgärden beskrivs bl.a. som att:

I samband med revidering av de kommunala avfallsplanerna ska därför kommunens möjligheter att påverka och minska uppkomsten av marint skräp belysas. Genom att belysa vilka kommunala källor som finns till marint skräp och hur man kan arbeta för att förebygga dem samt sätta upp målsättningar för detta arbete kan kommunerna bidra till minskade mängder marint skräp.

Genomförandeperiod för åtgärden är fastställd till att vara från år 2016 till och med år 2021. Remissen avser den årliga rapportering av status för åtgärder som ska göras till Havs- och vattenmyndigheten inom åtgärdsprogrammet.

Nu gällande avfallsplan

Stockholms nu gällande avfallsplan för perioden 2017-2020 togs fram under 2016. I samband med denna revidering fördes ett delmål om marint skräp in i avfallsplanen under huvudmål *I Avfall från boende och verksamma i staden ska minska och det som ändå uppkommer ska tas om hand resurseffektivt.*

Delmål 1.9 är formulerat som *Uppkomsten av marint skräp skall minska* och till detta delmål är följande åtgärder kopplade:

- Inventera riskområden där skräp från land riskerar att hamna i havet och vidta åtgärder för att förhindra att så sker
- Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder
- Vidareutveckla trafikkontorets handlingsplan mot nedskräpning
- Arbeta vidare med aktiviteter och kommunikation gentemot medborgarna om attityder kring nedskräpning
- Utveckla samverkan mellan olika aktörer

Inarbetandet av delmålet om marin nedskräpning i avfallsplanen, beskrivning av målet samt identifiering av relevanta aktiviteter uppskattas ha tagit mellan 4-8 personveckor. Det användes inga externa resurser i form av konsulter eller akademi specifikt för det arbetet. Det nyttjades inga EU medel för att finansiera arbetet.

Under 2020 genomfördes en uppföljning av gällande avfallsplan då kunde det konstateras att delmålet inte uppnåtts fullt ut.

En handlingsplan för att minska spridningen av mikroplast till vattenmiljöer har tagits fram. Handlingsplanen innehåller åtgärder för att minska spridningen både upp- och nerströms. En inventering har gjorts för att identifiera platser som leder till marin nedskräpning. Dock har ännu inga åtgärder vidtagits utifrån inventeringen. Mängden avfall som städades upp av Stockholms Hamnar AB ökade femfalt 2019 jämfört med 2016. Varifrån avfallet härstammar är svårt att fastställa. De åtgärdsbehov som finns kopplade till delmålet har påbörjats eller genomförts.

Nyckeltal	2016	2019
Mängd avfall som städas upp på stränder och i stadens vattenområden, ton	4,3	23

Källa: Stockholms Hamn AB

Åtgärder enligt avfallsplan 2017–2020	Kommentar
Inventera riskområden där skräp från land riskerar att hamna i havet och vidta åtgärder för att förhindra att så sker	Miljöförvaltningen har genom projektet "Sjöbaserade anordningar för automatisk uppsamling av skräp" inventerat riskområden inom staden och nått slutsatsen att skräp framförallt ansamlas i områden där det rör sig mycket folk och där det i dagsläget saknas effektiv skräphantering på land. Några särskilda åtgärder utifrån genomförd studie är ännu inte vidtagna, men miljöförvaltningen har översänt rapporten till trafiknämnden, stadsdelsnämnderna, Stockholms Hamnar AB och Stockholm Vatten och Avfall.
Identifiera källorna till marin nedskräpning för att kunna sätta in förebyggande åtgärder	Staden har tagit fram en handlingsplan för minskad spridning av mikroplast med fokus på vattenmiljön. De största källorna till mikroplast i staden har identifierats och i några fall också kunnat kvantifieras. Bland dessa finns däckslitage, nedskräpning (på land), byggnader och byggprocessen, tvätt av syntetfiber, konstgräsplaner och gummibelagda ytor, vägfärg, båtbottnfärg och andra redskap förknippade med båtar. Handlingsplanen innehåller 50 åtgärder för att förhindra uppkomst av mikroplast och minska spridningen, dvs. både uppströms- och nedströmsåtgärder. IVL svenska miljöinstitutet har bedömt att åtgärder mot nedskräpning på land som det mest kostnadseffektiva angreppssättet för att förhindra uppkomst och spridning av mikroplaster.
Vidareutveckla trafikkontorets handlingsplan mot nedskräpning	Trafikkontoret har utarbetat ett program för avfallshandling i stadens offentliga rum. Programmet kommer omarbetas till en handlingsplan för att minska nedskräpning på land och i vatten.
Arbeta vidare med aktiviteter och kommunikation gentemot medborgarna om attityder kring nedskräpning	Trafikkontorets kommunikation i frågor om avfall och nedskräpning är riktad mot boende och besökare i staden.
Arbeta vidare med aktiviteter och kommunikation gentemot medborgarna om attityder kring nedskräpning	Håll Sverige Rents kampanj "Vi håller rent" genomförs årligen inom stadens skolor och förskolor.
Utveckla samverkan mellan olika aktörer	Trafikkontoret deltar i ett stort antal samverkansforum i olika delar av staden som bland annat berör nedskräpning i det offentliga rummet. Trafikkontoret har i vissa fall justerat drift- och städinsatserna utifrån synpunkter som framkommit i samverkan med andra aktörer.

Pågående revidering av avfallsplan

Ett arbete med att revidera avfallsplanen har pågått sedan slutet av 2019 och ny avfallsplan förväntas antas under våren 2021. Den nya avfallsplanen kommer gälla för perioden 2021-2024.

I samband med revideringen lades ytterligare vikt vid nedskräpningsfrågorna. I det förslag till slutversion som föreligger är nedskräpning lyft till ett eget huvudmål, nr 2 *Nedskräpningen i staden ska minska*. Delmålet som berör marin nedskräpning har formulerats om till 2.2 *Nedskräpning i stadens vattenområden ska minska*. Detta för att tydliggöra att delmålet berör samtliga vattenområde i staden inte endast havsmiljö. Staden har antagit en omfattande handlingsplan för minskad spridning av mikroplaster med fokus på vattenmiljön till vilken avfallsplanen ansluter. Med erfarenhet från nuvarande planperiod och utvecklad kunskap har åtgärdsprogrammet reviderats. Följande åtgärder har identifierats för stadens verksamheter:

- Öka städning, fungerande källsortering och antal papperskorgar i sjönära lägen
- Prioritera papperskorgar som är tätslutande i sjönära lägen
- Utveckla samverkan mellan olika aktörer och tydliggöra ansvarsområden
- Stödja den bottenstädning som utförs på ideell basis och utreda behov och ansvar för bottenstädning
- Utreda och genomföra insatser för att minska risken för uppkomst av plastskräp och mikroplast då det vanligaste skräpet på land är plast
- Slutföra arbetet med att ta fram en handlingsplan för minskad nedskräpning på land och i vatten och följa de åtgärder som fastställs däri
- Utföra åtgärder som fastställts i stadens handlingsplan för minskad spridning av mikroplast

Bolaget anser att införandet av delmålet 1.9 om marin nedskräpning i nu gällande avfallsplan och de föreslagna, påbörjade och genomförda åtgärder som kopplats till detta medför att

Stockholms kommun uppfyllt det som ålagts kommunen inom åtgärdsprogrammet avseende avfallsplanering. Kommande revidering av avfallsplanen kommer att ytterligare tydliggöra kommunens möjligheter och åtgärder för att förebygga marin nedskräpning.